A Pedagógus Szakma Megújítása Projekt második éve

A Pedagógus Szakma Megújítása (PSZM) Projekt egyéves történetéről az Iskolakultúra III. évfolyama 3-4. összevont számából értesülhetett az olvasó. A mostani szám Projektünk ez évi eddigi eredményeiről és az idei problémákról ad áttekintést. Az alábbiakban közölt tájékoztató anyag a Magyar Országgyűlés Oktatási, Ifjúsági és Sportbizottsága 1993. október 6-i ülésére készített beszámoló részleteit tartalmazza.

A Projekt ez évi működése, eredményei

Az 1993-as költségvetési évben **430,8 millió Ft**-ot hagyott jóvá a Parlament címzett támogatásként **közoktatásfejlesztési szakmai programok** kivitelezésére. Ebből **266,8 millió Ft** a **Közoktatásfejlesztési Alap** (KFA), **164 millió Ft** pedig a **Pedagógus Szakma Megújítása** (PSZM) **Projekt** szakmai feladatainak realizálását szolgálja.

Az 1993. évi költségvetési törvény hatályossá válását követően a PSZM Projekt Kuratóriuma a Parlament által jóváhagyott összeget – a Projekt felvállalt és az előző év során széles körben ismertté vált funkciói alapján – az alábbiak szerint bontotta fel:

1. Pedagógus munkaszerepekre (tantervírói, tankönyvírói, vizsgáztatói, szaktanácsadói, iskolaelemzői, mérési szakember stb.) felkészítő tanfolyamok megszervezése, kivitelezése: **20 millió Ft**;
2. Pedagógiai programok, tantervek, tankönyvek, egyéb tanulási-tanítási segédletek kidolgozásának támogatása, külföldi programok, tanulási, tanítási segédletek fordítása, adaptálása: **30 millió Ft**;
3. Gyógypedagógiai programok, tantervek, tankönyvek, egyéb taneszközök kidolgozásának támogatása: **20 millió Ft**;
4. A pedagógusképzés, -továbbképzés, posztgraduális képzés megújítását segítő programok, kutatások, fejlesztések támogatása: **30 millió Ft**;
5. A közoktatás információs bázisa kidolgozásának folytatása: **10 millió Ft**;
6. A 2-4. pontban jelölt programok keretében születő könyvek, tanulási-tanítási segédletek kiadása, kipróbálása, terjesztése: **44 millió Ft**;
7. A PSZM Projekt Programiroda működésének finanszírozása: **10 millió Ft**.

A PSZM Projekt Kuratóriuma az ez évre jóváhagyott támogatás felosztására vonatkozó határozatát, valamint a Projekt 1992. évi működéséről, eredményeiről szóló részletes tartalmi és pénzügyi beszámolóját 1993. február elején megküldte a művelődési és közoktatási miniszternek, valamint a közoktatásért felelős helyettes államtitkárnak jóváhagyás végett.

A PSZM Projekt Programirodája 1993. februárjában – az *Iskolakultúra* folyóirat III. évfolyam 3-4. összevont számában közzétette – *A Pedagógus Szakma Megújítása Projekt első éve* címmel – a Kuratórium fentebb jelzett részletes tartalmi és pénzügyi beszámolóját, továbbá a PSZM Projekt Szervezeti és Működési Szabályzatát. Ugyanebben a számban közölt válogatást az 1992. év 1. és 2. pályázati ciklusában támogatást nyert pályázók pályamunkáiból.

Ugyancsak február elején tette közzé a Kuratórium az 1993. évi 1. pályázati ciklus pályázatkiírásait, tanfolyami hirdetéseit.

1993. április 30-ig (a pályázatbenyújtási határidő lejártáig) **837 pályázat** érkezett a PSZM Projekt Programirodájára.

A benyújtott pályázatokat – két-két külső szakértő véleményének figyelembevételével – 1993. június 30-ára (a pályázatkiírásban szereplő határidőre) elbírálták a PSZM Projekt

érintett alkuratóriumai. Döntésük alapján **308 pályázat nyert támogatást**. Az alkuratóriumok által odaítélt támogatás összege **65 151 500 Ft** volt.

A kuratóriumi döntésről minden pályázót levélben értesített a PSZM Projekt Programiroda. A támogatott pályázók névsorát (a téma és a támogatás összegének megjelölésével) napilapokban, illetve a pedagógiai sajtóban tette közzé.

Az 1. pályázati ciklus pályáztatási folyamatának szervezése, kivitelezése mellett a PSZM Projekt Programirodája rendszeresen intézte az 1992. évi pályáztatás eredményeként születő pályamunkák „utógondozását". A benyújtott kéziratokat két – indokolt esetben három – szakmai lektorral bíráltatta, a megjelenésre alkalmasnak minősített könyvek kiadását megrendelte, a kiadás egyes fázisait nyomon követte, az elkészült könyveket országosan népszerűsítette, terjesztette. (E munka jelenleg is tart.) E tájékoztató elkészítése napjáig összesen **54 féle** könyv, **2** diasorozat, **4** számítógépes program, **4** videokazetta látott napvilágot, **75** féle könyv kiadás alatt, **93** féle könyv kézirata pedig lektorálás alatt áll. (1993. október 1-re a Programiroda – a szerzőkkel és a partner kiadókkal együttműködve – **42** féle megjelent, illetve megjelenés alatt álló könyvet nyújtott be az MKM Tankönyvirodájára általános, illetve középiskolai **tankönyvvé** nyilvánítás végett.)

A PSZM Projekt működéséről, eredményeiről **szakmai konferencia** keretében számolt be a Kuratórium, a Programiroda és a támogatott pályázók sokasága a szakmai nyilvánosság előtt 1993. június 3-án.

1993. július 15-22 között **4 szakértői bizottság** (MTA Pedagógiai Bizottsága, MTA Nyelvtudományi Bizottsága, MTA Matematikai Bizottsága, Számítástechnika Tanárok Országos Egyesülete szakértői csoportja) elemezte, értékelte, véleményezte a PSZM Projekt Kuratóriumának, Programirodájának munkáját Dobos Krisztina közoktatási helyettes államtitkár felkérésére. A felkért Bizottságok közül az MTA Pedagógiai Bizottsága eljuttatta írásos véleményét a PSZM Projekt Kuratóriumának is. (1. sz. melléklet)

Problémák

A PSZM Projekt ez évi feladatainak realizálására a Parlament által jóvhagyott **164 millió Ft**-ból *1993. szeptember 9-ig nem került átutalásra pénzösszeg a Művelődési és Közoktatási Minisztériumból a PSZM Projekt pénzkezelőjéhez.*

Az időarányos pénzösszegek *visszatartásának okára* a PSZM Projekt Kuratóriuma mind a mai napig *nem kapott magyarázatot* az MKM-től, annak ellenére, hogy azt a Kuratórium több alkalommal írásban kérte, illetve három alkalommal egyeztető megbeszélésre is sor került a Kuratórium Elnökségének képviselői és az MKM vezetői között.

A PSZM Projekt számára 1993. szeptember 9-én **50 millió Ft**-ot utalt át a minisztérium. A késői pénzutalás miatt a támogatást nyert pályázók *1993. júliusa helyett szeptember-októberben jutnak szerződéshez.* Emiatt szinte minden esetben késve indulnak el a tervezett fejlesztések, programok, s a legtöbb teljesítése jelentős mértékben áthúzódik az 1994-es költségvetési évre.

A PSZM Projekt szakmai közvélemény által elismert fő érdeme az volt, hogy – ellentétben más pályázatokkal – pályáztatása eredményeként nem az irat- és dokumentumtárba elhelyezendő papírtömeget szaporította, hanem a *pályamunkát eljuttatta a kipróbálható, felhasználható produktumig* (a közoktatásban, illetve a pedagógusképzésben alkalmazható tankönyv, jegyzet, segédkönyv, kézikönyv stb. formájában). Ezáltal nemcsak a pedagógiai innovációt terelte a pedagógus szakma tényleges megújulását segítő irányba, hanem a tankönyv és oktatási segédletek kínálati piaca egy lehetséges változatának működésére is mintát adott. Jóváhagyott pénzeszközeinek visszatartása miatt a *PSZM Projekt e lényeges funkciója szenved csorbát.* (2. sz. melléklet)

A PSZM Projekt ez évi 2. pályázati ciklusának kivitelezésére – a fentebb leírt okok miatt – egyre kevesebb az esély. Pedig – a Programirodához, Kuratóriumhoz eljuttatott információk szerint – mind a pedagógusok, mind pedig a pedagóguskutatók, fejlesztők számítanak rá. Hiszen – a KFA (Közoktatásfejlesztési Alap) által korábban nyújtott lehetőségek megszűnte után a PSZM Projekt maradt az egyetlen olyan szakmai forrás, amely *ösztönzően támogatta (támogatja) a pedagógiai alkotást*, illetve *alkotómunkát.*

Budapest, 1993. szeptember 30.

ZSOLNAI JÓZSEF kuratóriumi elnök – HEFFNER ANNA irodavezető

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet

AZ MTA PEDAGÓGIAI BIZOTTSÁGA AD HOC MUNKACSOPORTJÁNAK SZAKVÉLEMÉNYE A PSZM PROJEKT TEVÉKERNYSÉGÉRŐL

Dobos Krisztina, az MKM helyettes államtitkára levélben kérte fel az MTA Pedagógiai Bizottságának elnökét, Báthory Zoltánt, hogy a Bizottság készítsen szakvéleményt a PSZM Projekt tevékenységéről. Erre válaszul a Bizottság elnöke, alelnöke és egyik titkára aláírásával jelezte, hogy a nyári szabadságok megkezdése és a rövid határidő miatt a felkérésnek a Bizottság csak az új tanév kezdete után tudna eleget tenni. Mégis, az MKM tájékoztatása érdekében, a Bizottság elnöke egy ad hoc munkacsoportot kért fel arra, hogy rövid, átfogó, előzetes szakvéleményt készítsen.

A munkacsoport tagjai látogatást tettek a PSZM Projekt Programirodájában, megbeszélést folytattak az iroda vezető munkatársaival, dokumentumokat tanulmányoztak át. Megvizsgálták a Projekt céljait, a Kuratórium és az Alkuratóriumok összetételét, a Projekt irányítási rendszerét, pályázatait, kiadványait, publikációs terveit, financiális hátterét. Ezen információk alapján - az MTA Pedagógiai Bizottsága tudományos profiljának megfelelően - az alábbi álláspontot alakította ki:

1. A Projekt, mint elnevezése is mutatja, a pedagógus szakma megújítását kívánja előmozdítani. A hagyományos, szokványos, tantárgyakra töredezett, ismeretközpontú pedagógia helyett komplex, az egész kultúrát átfogó tevékenységrendszerek segítségével, a mai világban eligazodni képes ifjúság nevelését tekinti koncepcionális alapnak.

2. E koncepció alapján - az MKM helyettes államtitkár asszonya által is aláírt megállapodás szerint - a PSZM 5 fő területre összpontosítja munkáját. Ennek koordinálását összkuratórium és 5 alkuratórium végzi. A Kuratórium tagjai között az MKM több munkatársa, az elméleti pedagógia, pedagógusképző intézmények és a közoktatás képviselői mellett a társtudományok több reprezentánsa és gyakorló pedagógusok tevékenykednek.

3. A PSZM, megítélésünk szerint, fontos szerepet tölt be, mivel összekapcsolja a progresszív pedagógia alapján álló elméleteket a gyakorlattal, mintegy közvetíti a gyakorló pedagógusok számára a modern pedagógia eredményeit. Az a helyes törekvés érvényesül a Projekt munkájában, hogy a magyar közoktatás minőségi megújításának érdekében a pedagógusok szemléletének alakítását, oktató-nevelő munkájának, mesterségbeli tudásának fejlesztését, formálását állítja középpontba.

4. A PSZM működése pályázatokra épül. Ezek kiírása mind a szaksajtó, mind egyes napilapok közvetítésével mindenki számára hozzáférhető. 1992-ben két pályázati ciklust hirdettek meg. Ebben a két ciklusban az 1196 beérkezett

pályaműből az Alkuratóriumok - külső szakértők véleménye alapján - 386-ot fogadtak el. 1993-ban egyelőre egy pályázati ciklus zajlott le; a beérkezett 837 pályaműből az Alkuratóriumok 308-at tartottak elfogadásra érdemesnek.

5. Kiemelkedőnek tartjuk azokat az eredményeket, amelyeket a fenti célok érdekében a Projekt Programirodája - rendkívüli alapossággal, magasfokú szervezettséggel, hozzáértéssel - elért. Közülük különösen jelentősnek tartjuk a következőket:

a) Gazdag, változatos tematikájú továbbképzési tanfolyamok megrendezése. A munakacsoport rendelkezésére bocsátott adatok alapján megállapítható, hogy 1992-ben 17 tanfolyamot tartottak, csaknem 500 hallgató részvételével. A sokszínű tematikájú kurzusokon (pl. vezetőképzés, értékelés, szaktanácsadás, tantervfejlesztés) csaknem 200 szakember működött közre tanfolyamvezetőként és előadóként. 1993-ban ennek a rendszernek további kiszélesítését valósították meg (pl. 11 megyében kihelyezett tanfolyamok indításával).

b) 1993-ban a Projekt mintegy 240 kiadvány publikálását tervezi az 1992-es pályázatokból született munkákra építve. Ebből eddig 33 már megjelent, 78 kiadás alatt áll és további mintegy 130 a megírás, illetve a lektoráltatás stádiumában tart. A kiadványok között pedagógiai tanulmánykötetek, az oktatással összefüggő, a tudományosság kritériumainak megfelelő, mégis gyakorlati értékű művek, pedagógiai kézikönyvek, oktatási segédanyagok és információforrások találhatók. Mind a szerzők, mind a lektorálók az adott szakterület kiváló képviselői közül kerülnek ki. A kiadványok nemcsak tartalmuk tekintetében, hanem könyvészeti szempontból is színvonalasak.

Összefoglalóan: az a meggyőződés alakult ki bennünk, hogy a PSZM Projekt eredményes munkát végez a magyar pedagógia szolgálatában. Tanfolyamaik, publikációik és egyéb tevékenységeik azt mutatják, hogy a mai nehéz körülmények között is lehet olyan termékeny szellemi műhelyt kialakítani, amely a pedagógiai közéletre megújító hatással lehet. Kiemeljük, hogy a Projekt olyan pedagógiai és azzal szorosan összefüggő szakterületeket is gondoz, amelyekre másutt a kelleténél kevesebb figyelem, támogatás jut (pl. speciális nevelés, pedagógusképzés). Mindezek alapján az elméleti és gyakorlati pedagógia szempontjából egyaránt szükségesnek tartjuk a PSZM Projekt működését, és azt, hogy az ehhez szükséges támogatást a jövőben is megkapja.

Budapest, 1993. július 22.

Ballér Endre Medgyes Péter

az ad hoc munkacsoport tagjai

2. számú melléklet

Tárgy: Kuratóriumi állásfoglalás.
Ikt.sz.: 0.12.1./833/93.

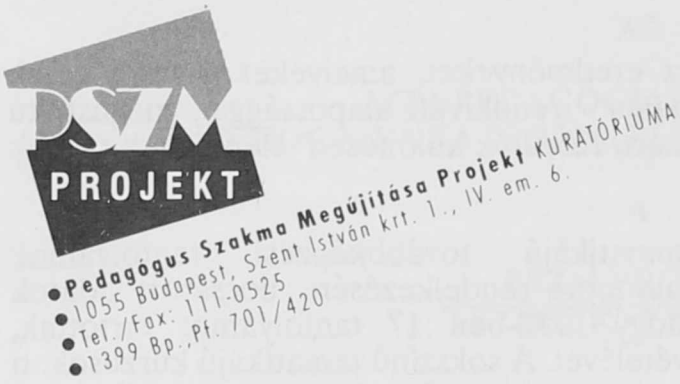

A PEDAGÓGUS SZAKMA MEGÚJÍTÁSA PROJEKT KURATÓRIUMÁNAK

Á L L Á S F O G L A L Á S A

AZ 1993. MÁJUS 19-I MINISZTERI ÉRTEKEZLETEN ELHANGZOTT, A PEDAGÓGUS SZAKMA MEGÚJÍTÁSA PROJEKT 1992. ÉVI MŰKÖDÉSÉVEL, EREDMÉNYEIVEL KAPCSOLATOS ÉSZREVÉTELEKRŐL, VÉLEMÉNYEKRŐL

A Pedagógus Szakma Megújítása Projekt (a továbbiakban: PSZM Projekt) Kuratóriuma 1993. május 20-i összkuratóriumi ülésén meghallgatta Zsolnai József kuratóriumi elnök beszámolóját az 1993. május 19-i miniszteri értekezletről, amelynek tárgya a PSZM Projekt 1992. évi munkájának értékelése és további feladatainak tisztázása volt, s amelyen a Kuratóriumot - az elnökön kívül - Illyés Sándor és Kocsis Károly alkuratóriumi elnökök, a Programirodát Heffner Anna irodavezető képviselte.

A miniszteri értekezleten elhangzott - a PSZM Projekt 1992. évi működésével, teljesítményével, a Kuratórium legitimációjával összefüggő - észrevételekkel, véleményekkel kapcsolatban a PSZM Projekt Kuratóriuma az alábbi állásfoglalást hozta.

1. A PSZM Projekt Kuratóriumának és Programirodájának működését az **1993-as költségvetési törvényben biztosított 164 millió forint garantálja**. A Kuratórium elnökét, Zsolnai Józsefet a **a művelődési és közoktatási miniszter erősítette meg kuratóriumi elnöki tisztében 1994. január 31-ig** az 1992. december 18-án kelt, 4804/92. számú levelében. Tehát a PSZM Projekt Kuratóriumának és kuratóriumi elnökének **legitimitása** nem lehet kétséges.

2. A PSZM Projekt működésének szakmai alapja a **kuratóriumi rendszer**, amely egyaránt kielégíti mind a **szakmaiság**, mind pedig a **demokratizmus** igényét. A kuratóriumi döntések hozzáférhetőek a **széles nyilvánosság** számára is. A dönté-

seket követően **szerződésekben rögzített minőségi kritériumok** biztosítják a pályázók által készítendő produktumok **színvonalának** további javítását.

3. Ami a pályázati rendszerekkel kapcsolatban gyakran elhangzó ellenérvet, a **pazarlás veszélyét** illeti, a nemzetközi innovációkutatások tanulsága szerint az innovációs próbálkozásoknak mindig csak egy bizonyos százaléka sikeres a gyakorlatban. A többit e sikerek feltételeül tekinthető ráfordításként (beruházásként) definiálja az innovációelmélet. Aki tehát kétségbe vonja a sikertelen próbálkozások (értsd: ráfordítások, illetve beruházások) létjogosultságát az innoválásban, az ez utóbbi folyamat **lényegét** is támadja.

4. Ezidő szerint a PSZM Projekt jelenti az ország pedagógusai számára az **egyetlen országos, költségvetésben** is **biztosított pénzügyi forrást** innovatív szakmai javaslataik realizálásához. Erről lemondani egyenlő lenne a fent említett forrás és így a **pedagógiai innováció** berekesztésével.

5. Végezetül a kész produktumok kiadói támogatásának mostoha pénzügyi viszonyok közötti **finanszírozása** elkerülhetetlennek látszik a **pályázatok eredményeinek nyilvánosságra hozása** és **gyakorlati kipróbálása, alkalmazása** szempontjából. Mi sem áll távolabb a PSZM Projekt Kuratóriumától, mint csupán az archiválások termelésének jól ismert meddő praxisa.

Budapest, 1993. május 20.

A PSZM Projekt Kuratóriumának felhatalmazásából:

Zsolnai József
kuratóriumi elnök

Az összkuratórium határozata alapján hitelesített:

Magyari Beck István
kuratóriumi tag

Sipos Lajos
kuratóriumi tag